

(Edebiyat ve Hayat Konulu Konuşma, Elazığ Mehmet Koloğlu Anadolu Lisesi
Konferans Salonu, 20.11.2008)

EDEBİ HAYATIMIZ - III

ŞİİR SEVDÂSİ – II

Mustafa KARABULUT¹

“Şiir, sır ve güzellik içinde mutlak hakikati arama işidir.”

Necip Fazıl KISAKÜREK

*Değerli meslektaşlarım, sevgili öğrenciler,
Bugün burada “Edebi Hayatımız” genel başlığı hakkında “Şiir Sevdası”
başlıklı konuşmamı yapacağım. Daha önce **AYYILDIZ** dergisinde **EDEBİ
HAYATIMIZ-I** ve **EDEBİ HAYATIMIZ-II** adlı yazılarımı kaleme almıştım. Bu
serinin üçüncüsünü bir söyleşi/sohbet içerisinde paylaşmak istiyorum.
Hepiniz hoş geldiniz.*

“Şiir nedir?” suali edebiyat dünyasının belki de en eski ve çetin sorularının başında gelir. Genel olarak, kafiyeli ve ölçülü mısralar dizisi diye tanımlanan şiir, değişen dünya ile birlikte, bu kalıbın dışına taşmıştır. XX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren, şiirde kafiye ve ölçüden tavizler verildiği görülmektedir.

Şiirde şekil ve muhteva olmak üzere iki cephe vardır. Şiirin muhtevası göz önüne alınırsa şiirin gücü ortaya çıkar. Şiir bütün hissi dünyamıza hitap ettiği için, hayatın vazgeçilmez unsurlarından olmuştur. İnsanoğlu için bir cazibe merkezi, bir sevdâ olmuştur şiir.

Edebiyatımız şiir hususunda dünya edebiyatları arasında hatırı sayılır bir yere sahiptir. İslamiyet’ten önceki koşuklar, sagular, destanlar şiirimizin temelini oluşturur. İslamiyet’in etkisinde gelişen edebiyat döneminde ise, şiirimiz şekil ve muhteva bakımından değişime uğramıştır. XVIII. yüzyıldan Batılı kültürün hayatımızı bütünüyle etkilemesiyle beraber Türk şiiri de bundan nasibini almıştır.

Peyami Safa, “Şiir sırrın dilidir.” derken şiirde hikmetin olduğunu bize haber verir. Bu da Necip Fazıl Kısakürek’in “Şiir, sır ve güzellik içinde mutlak hakikati arama işidir.” sözünü hatırlatır. Kısakürek’e göre şiirde amaç ilâhî âlemi anlamak, anlatmak ve yaşamaktır.

---

¹ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi, Elazığ Mehmet Koloğlu Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

Bu bakımdan şiiri hakikate doğru bir sır arayışı olarak ifade etmek mümkündür. Bu zihniyeti Necip Fazıl'dan başka az veya çok Mehmet Âkif ve Sezai Karakoç'ta da görebiliriz. Hatta Sezai Karakoç daha da ileri giderek "Şiir, hakikatin yüzülebilecek bir derisi değil, çıkarıldığında insan hakikatinin hayattan yoksun kalacağı kalbidir." der.

Bu anlayış özellikle mutasavvıf şairler olan Mevlânâ, Yunus Emre, Hoca Ahmed Yesevi, Aziz Mahmud Hüdayi, Niyazi-i Mısırî, Hacı Bektaş-ı Veli vb. şahsiyetlerde ön plana çıkar. Bu mutasavvıflar, mesajlarını genellikle şiirle dile getirmiş, şiiri Allah'a ulaşmanın bir aracı olarak kullanmışlardır.

Şiir sadece tasavvufi yönüyle değil, insanı maddi-manevi bütünüyle saran bir değerdir. Bu yazıda Türk edebiyatında bir gezinti yaparak "Şiir sevdâ"sını yüreklerimize nakşetmek istiyoruz. Böylece hislerimizin tercümanı olan şairleri bir kez daha yâd etmiş oluruz.

Hecenin beş şairinden olan Faruk Nafiz Çamlıbel, milli değerlere büyük önem veren mısralarıyla bize tebessüm etmektedir şiir penceresinden:

İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık!

Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık.

.....

Ne zaman yolda bir han rastlasam irkilirim,

Çünkü sizde gizlenen dertleri ben bilirim. (Han Duvarları)

Anadolu'yu bir gurbet diyarı olarak gören şair, hayatında ilk defa gurbete çıkan, içe dönük mizaca sahip bir kişinin tedirginliğini dile getirir. Bu şiirde Anadolu insanının ve Anadolu'nun gizemli dünyası, muzdarip hayatı realist bir anlatımla verilir.

Garibim nâmıma Kerem diyorlar,

Aslı'mı el almış harem diyorlar,

Hastayım, derdime verem diyorlar,

Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış'ım ben!

"Han Duvarları"nda Maraşlı Şeyhoğlu'nun koşması şiire lirik bir hava veriyor. Onun bu coğrafya üzerindeki manevi varlığı şiirin en önemli bölümünü teşkil eder.

İnsanlık, çağlar boyunca özlem içindedir. Bu, edebiyatta "öteler" kavramıyla kuvvetli bir hale dönüşmüştür. Başka âlemlere gitme fikri, çoğu zaman gurbet temasıyla birlikte işlenmiştir.

Gelin ey ehl-i hakikat çıkalım dünyadan

Gayrı yerler gezelim özge Safalar görelim

Yaşadığı muhitte mutlu olamayan Fuzuli, bu beytinde, hayali bir diyârı özlemektedir. Hayâl ve gerçek, tezat olarak edebiyat âleminde sıkça görülür. Yeni Türk edebiyatında Ahmet Haşim'in "O Belde" ve "Yollar"; Yahya Kemal'in "Deniz Türküsü" ve "Uçuş" adlı şiirleri bizleri başla âlemlerde seyahat ettirir.

*Sen ve ben
Ve deniz
Ve bu akşam ki lizesiz, sessiz
Topluyor bûy-ı rûhunu gûyâ
Uzak
Ve mâi gölgeli bir beldeden cüdâ kalarak
Bu nefy ü hicre, müebbed bu yerde mahkûmuz (O Belde)*

Sen, ben, deniz ve sanki rûhunun kokusunu sessiz ve titreyişsiz toplayan bu akşam, uzak ve mavi gölgeli bir ülkeden ayrı kalarak, bu sürgün ve ayrılığa ebediyen mahkûmuz, diyen Ahmet Haşim, "O Belde"nin muhayyilenin bilinmeyen bölgelerinde olduğunu ve üzerinde mavi bir akşam, eteklerinde ise sakin bir denizin bulunduğunu söyler.

Yabancı âlemlerden saadetler ve ihtiraslar bekleyen yolcular, hakiki ve hayali seyahatler içindedirler. Zaten insanoğlu hayatı boyunca bir seyyah değil midir? Yahya Kemal de bu yolculuğun ölümlü biteceğini dramatik bir şekilde şöyle belirtiyor:

*Bu emel gurbetinin yoktur ucu
Daima yollar uzar, kalb üzüdür;
Ömrü oldukça yürür her yolcu,
Varmadan menzile bir yerde ölür (Mehlika Sultan)*

Cenap Şehabettin, şiiri "kelimelerle resim yapma sanatı" olarak tarif eder. Öyle ki, onun şiirleri renk ve ışık motifleriyle yüklüdür. "Elhân-ı Şitâ"da, tabiat adeta beyaza boyanmıştır.

*Bir beyaz lerze, bir dumanlı uçuş;
Esini gâib eyleyen bir kuş gibi kar
Geçen eyyâm-ı nevbahârı arar...
Ey kulûbun sürûd-ı şeydâsı,
Ey kebûterlerin neşideleri
O bahârın bu işte ferdâsı:
Kapladı bir derin sükûta yeri karlar
Ki hamûşâne dem-be-dem ağlar! (Elhân-ı Şitâ)*

Şiir ile resim arasındaki ilişki Servet-i Fünûn edebiyatında bir tablo şeklinde telakki edilir. Parnasyenlerin taklidi olan şiirler "tasvir"e bir ressam kadar önem verir. Yahya Kemal'in "Deniz" şiirinde, şairi varlığın ötesine çağırın bir ses duyulur. Dalgalarla rüzgârın sesi bir musiki oluşturur.

*Rüzgârlara benzer bir uğultuyla sulardan
Sesler geliyor sandım ilâhi kuğulardan
Her an daha coşkun, daha yüksek, daha gergin;
Binlerce ağızdan bir ilâhi gibi engin
Sesler denizin ufkunu uçtan uca sardı. (Deniz)*

Şiir âleminde gurbet, özlem ve ötelere sesi birlikte yer almıştır. Kişinin iç dünyası ile dış âleme ait unsurlar hayal-hakikat çatışmasını doğurur. Görülenden kaçıp görülmeyene, hayali ülkelere gitme isteği gerek maddi gerekse manevi “kaçış” temini verir.

*Bir gonca avuçlarda
Bir gül dudaklarda
Arzular yollarda, hülyalar, sevdalar...
Can çekişmekte hayaller.
Sevda yüklü ümitler,
Gözyaşı yüklü, kahır yüklü...*

*Söyle ne zaman gelecek
Kanlı güllerin sonu?
Bahar ağlar, ağlar, ağlar...
Bahar ağlar,
Masum, çocuksu.*

*Söyle ne zaman silecek
Gözlerimi bir gül, yaprağıyla?
Yere yığılıp kalmış
Şimdi birlikte ağlar,
Taşıyla toprağıyla.*

*Güller ağlar uzakta,
Bülbül ağlar, tuzakta.
Ümitsiz, ufka bakar,
Gözyaşı dolu,
Yalnız, biçare ve hasta.*

*Gönül atıyor kendini alevlere,
Umarsızca, bir gül bahçesine girercesine.
Gönül, kan kırmızı, ateşler içinde,
Bir yudum suya muhtaç,
Bir lokma sevgiye aç.
Güller gönülde yanmakta,
Gönül güllere kanmakta... (Gül ve Ateş / Mustafa Karabulut)*

Sonuçta, edebiyat kişinin konuşma, yazma, kendisini tanıma/tanıtma vb. hayatının birçok tarafına hitap etmektedir. Edebî türlerin en eskisi kabul edilen

Œiiir de insanın maddi-manevi iklimini ile i içedir. Bu bakımdan Œiiri yaŒamımızın en önemli unsurları arasında olması gerektiğini unutmamalıyız.